MONITOR

Na Rok Pańſki 1782.

Num: XVII.

Dnia 27 Lutego.

Si volueris attendere, magna vitæ pars elabitur male agentibus, maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus.

Seneca.

CNoty, ktora z iſtoty ſwoiey dość ma wdzięku, nietylko każdy z duſze imać ſię powinien, ale też dobrym przykładem do naśladowania iey innych prowadzić, to iednak naybardziey ludzie chcą mieć po onym człowieku, ktorego

taż Cnota wſpoł z fortuną na ſamym doſtoyności wierzchołku poſadziła. Taki bowiem, iak wzor poddanych, ściśleyſzym nieiakowym obowiązkiem, ku temu zniewala ſię. Z tąd wroſło onę przyſłowie: *iaki Pan taki ſługa*, a iak Salomon rokuie, *Jaki Przełożony Miaſta, tacy mieſzkańcy w nim*. Jak ſłonecznik za biegem ſłońca kieruie ſię, tak ludzie życia ſwego uſtawy zdaniami a ſkłonnością Monarchy miarkuią, nieomylna prawda.

Poczciwość niechay Panuiący miłuie, tego i wſzyſcy zechcą. Jeśli panuiący porzuciwſzy tor ſprawiedliwości, ku niecnocie ſię wroci, wiele ludu na też ſamę przepaść za ſobą potargnie, na kſztałt gwałtownie wylaney rzeki, ktora niezmierną wielkością z gory waląc ſię cokolwiek potka, zarazem ku ſobie zabierze. Przetoż wſzelkim

ſtara-

ſtaraniem zabiegać należy, aby ludzie doſtoyni ku niecnocie ſię nie ſkłaniali, mowi Cicero: gdzie ſię Rządce Rzeczy-poſpolitey ſchylą, tam i wſzyſcy iey Obywatele, i nigdy Rządcy ſami żadney niecnoty nie popełnią, ktoraby ſię na tych ſzeroko nie wylała.

Plato Dionowi nowo wybranemu na Kroleſtwo Syrakuzańſkie za naypierwſzą przepiſuie uſtawę, aby pomniał, że ieſt iak zwierciadło wſzyſtkim ku przeyrzeniu poſtawione, i niby Ziemſkie ſłońce, co każdego oko na ſię obraca, według ktorego poſtępku poddanych też poſtępki układaią ſię, a ſerca i umyſły niby centralną iakąś ſiłą pociągaią ſię. Rzecz doświadczenia pełna, iż lud Przełożonych ſwoich życia na ſobie zwykł wyrażać, przeto ſtrzedz ſię powinien przełożony, aby ani na krok nad

przepisy i zamiar prawa nie wyſtępował, aby z tym przykładem lud poſpolity też ſkażony nie był. Ten ſtan ieſt przełożonego, iż co kolwiek ſam czyni, to innym rozkazywać i zalecać zdaie ſię, i ten ieſt obyczay poſpolſtwa, iż bardziey ſwym oczom, niż ſłuchowi dowierza, a bardziey przykładem żywym, niżeli ſłowy martwemi poruſzone bywa.

Bazylego Ceſarza, Leonowi iego ſynowi taka nauka dana, Jakoś nad innych wywyżſzony, abyś panował nad wſzyſtkiemi, tak uſiłuy, abyś Cnotą też wſzyſtkich przewyżſzył. Cnota bowiem nad wſzelką doſtoyność wyżſza ieſt, i ten tylko rząd trzymać ma, ktory owoce Cnoty przynoſi.

Wielkie było ſzczęście Narodow w złotym wieku żyiących, w ktorym niemogł być mocnieyſzym chyba lepſzy, kiedy przy mądrych było Krolеſtwo, kiedy uſługą było

Krò-

Krolowanie, a nie Państwem: a w naszym tym wieku opłakania godnym, wraz skoro na dostoyność kto wzniesiony iest, nie szuka pospolitego dobra i pożytku, ale się tylko z przełożeństwa chełpi, niepatrzy na pracę, ale na płacę, nie co każą Prawa, ale co kto dawa, niezważa ludzkiey nędzy, ale pieniędzy, a iednak sądzi siebie za lepszego, iż widzi za innych wyższego. Lecz dobrym czyni nie stopień, ale Cnota, nie godność, lecz poczciwość. Cyrusa zdanie: *iż żaden rządzić nie powinien, ktoryby za poddanego lepszym niebył.*

Ludzmi iesteście wszyscy Xiążęta, ani dla dostoyności zwlekliście z siebie ludzkie przyrodzenie, jak roztropnie nauczał Filozof. Ten gdy widział, iż płaczącego Cesarza dla niepomyślnych niektorych wieści, Senat, i Radni Panowie koili, temi się odezwał słowy: dopuśćcie mu płakać, albowiem godność Cesarza niebroni bydź człowiekiem.

Ze lud za przykładem swoich Przełożonych idzie, stwierdza się to z dzieiow świeckich, i pisma Sw. zawołał Jonasz: *Jeszcze 40 dni a Niniwe będzie wywrocone.* Krol tą nowiną przerażony, przyobleka się w wor, siada na popiele, łzami się zalewa. A oto całe miasto za Krolem poszło, Naczynia Kościoła Bożego zprofanował Krol Chaldeyski

ra-

razem z nim i Panowie iego. Porwał Saul miecz i upadł nań, uyrzawszy giermek iego, naległ też, i sam na miecz swoy, i umarł z nim. Tyle mógł przykład Pana dowieść w rzeczy nayszroższey. Gdy Jeroboam czcił bałwany, iego przykładem pospolstwo przyuczone bałwanom kadzidło paliło. Mile przyimował Abraham w dom goście, aleć i sługa spieszno bieży do trzody zabiiać cielca, ktorego też i Sara żona z ochotą warzy, Absalon był bezżenny, sługi miał także podobnych sobie, ktorzy na iego skinienie Ammona Pańskiego brata podczas biesiady okrutnie zamordowali. Bogacz niemiłosierny na ubogiego Łazarza, wszyscy też Dworzanie nieużyci, żaden mu i odrobiny niedawał. Zatrwożył się Herod i z nim cała Jerozolima.

Patrzmy naprzykład w dzieiach starożytnych. Gdy Dyonizy uczył się od Platona Filozofii, cały dziedziniec Krolewski piaskiem się zasłał, i iedną został tablicą, figurami od Geometrow zakryśloną: lecz gdy się zwrocił Dyonizy do rozkoszy, i puharow; w miękkim życiu wszyscy uwięźli. Alexander Krol Macedoński gdy w głęb Persyi zaciągnął, trafił na drogę wielkiemi śniegami zawaloną, gdzie iuż bezdrożne pustynie umysły żołnierskie wstecz cofać poczęły,

ły, Krol zſiadszy z konia pieszo po śniegu i zamarzłym lodzie przedzierał ſię, oſkardem lod biiąc, a drogę ſobie toruiąc, ſromali ſię opuſzczać ręce naprzod przyiaciele napotym Hetmani, toż i żołnierz wſzyſtek patrząc na Krola ſwego tak mężnie wycinaiącego ſię.

Co Juliuſza Ceſarza woyſko pod Korduba uſtaliło, od Pompeiuſza młodſzego przeſtraſzone, i iuż o ucieczce bardziey niżeli o bitwie zamyslaiące, i do ſpotkania ſię zaſiliło? ieśli nie dzielny przykład Hetmana, bo gdy żołnierze uſłyſzeli Ceſarza wołaiącego; ten dzień mi kres życia moiego przynieſie, a zaś koniec żołdu waſzego Rycerze, i baczyli, iak wnet porwawſzy ſię pierwſzego żołnierza nieprzyiacielſkiego z mieyſca zpędził, i bliſko na ſię dwoch ſet pociſkow odbił i wytrzymał, tak ſię przykładem wodza zagrzali i tak żwawie na nieprzyiacioł natarli, że Pompeiuſza z całym woyſkiem ku ucieczce nawrocili, Korduby Miaſta dobyli, chroniącego ſię w nim nieprzyiaciela po większey części wycięli, i głowy do Ceſarza przynieśli.

Patrz iak wiele waży dzielnego Wodza przykład? Zaboyſtwo Nerona chwalą Setnicy i Rotmiſtrze, pobliżſze też kompanie Miaſteczka, przez ofiary i poſelſtwa, radość z

z okrucieństwa okazuią, oto gmin pospolity iak się łacno zacnieyszych przykładem; Klodoweusz Krol Frankow, gdy Wiarę iawnie wyznał, do Chrzcielnicy przyszedł, ledwie od Remigiusza Biskupa Ochrzcony, wraz trzy tysiące mężow Chrzest przyięło. Za Panowania nie wysławionego Cesarza Konstantyna Chrześciańska Wiara co raz bardziey kwitnęła; a za Konstancyusza prześladownika Kościoła Bożego, wszystek prawie lud Aryańskim Kacerstwem zarażony został.

Reszta w następuiącym Monitorze.